

Notitie Baggeren Kapelse- en Yerseke Moer

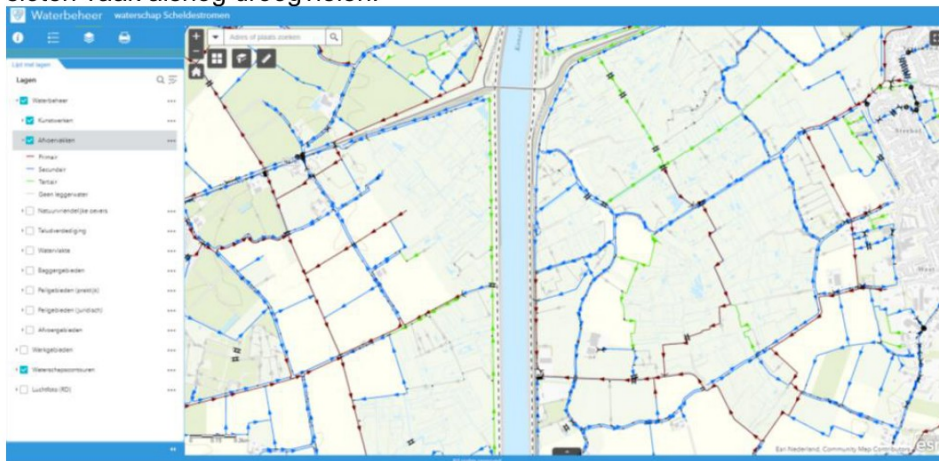
Aanleiding

Het onderdeel 'Baggeren' wordt beschouwd als één van de te onderzoeken bouwstenen voor het tegengaan van de verdroging in de Kapelse- en Yerseke (KM en YM). In deze notitie wordt ingegaan op de invloed van het baggeren van sloten op de waterhuishouding in de KM en YM.

Huidige situatie waterlopen

De waterlopen binnen KM en YM vormen een systeem met hoofdwaterlopen en verschillende niet leggerwateren. De leggerwateren zijn opgenomen in de legger van Waterschap Scheldestromen en kennen een baggerregime van eens in de acht jaar baggeren, zie Figuur 1. De niet leggerwateren kennen geen periodiek baggerregime.

In de praktijk is gebleken dat er eenmaal in de 8 jaar wordt gebaggerd in de leggerwateren door Waterschap Scheldestromen en dat de niet leggerwateren niet of nauwelijks gebaggerd worden. De niet leggerwateren zijn laatste jaren enkel gebaggerd bij droogteproblematiek, dit was in toenemende mate noodzakelijk om uitbraak van vee te voorkomen. Deze maatregelen waren niet succesvol. Het water zakte tijdens extreme droogte immers zo ver weg dat de sloten vaak alsnog droogvielen.

Figuur 1 Legger Kapelse- en Yerseke Moer (bron: Waterschap Scheldestromen)

Nu er in het kader van droogtebestrijding, lees voorkomen van onomkeerbare schade aan het veen en habitats, water aangevoerd moet worden, ontstaat een andere situatie. Gevolg van het minimale slootonderhoud is dat een groot deel van de aanwezige wateren een beperkt doorstroombroefiel heeft. Hierdoor verspreidt het water minder goed door het gebied.

Om in extreem droge periodes de droogte goed te kunnen bestrijden, moet het water voldoende doorstroombroefigheden hebben om goed over het gehele gebied verdeeld te kunnen worden. Dat betekent dat een netwerk van waterlopen door het gebied zodanig uitgebaggerd zal moeten worden dat het aangevoerde water de haarvaten voldoende kan bereiken.

In de YM is er het afgelopen twee jaar al een verbetering aangebracht door het aanleggen, of aanpassen van duikers en kleine aanpassingen aan de waterlopen waardoor water beter verspreidt in het natuurgebied.

18-03-2025

Versie D1

Bergingscapaciteit en baggeren

Voor de KM en YM zijn streefpeilen vastgesteld. De bergingscapaciteit van het gebied is de hoeveelheid water die tussen het vastgestelde streefpeil en de hoogst aanvaardbare waterstand geborgen kan worden. In de huidige situatie blijken kwelwater en regenval niet afdoende te zijn om het verlies aan verdamping te compenseren, waardoor het waterpeil onder het streefpeil komt te liggen. De bergingscapaciteit wordt daarmee onvoldoende benut. Bij de voorgenomen toevoer van extern water zakt het water minder ver uit dan in de huidige situatie. Er wordt gestuurd op een niveau beneden het streefpeil, zodat de bergingscapaciteit nog steeds groter is dan wanneer het streefpeil aangehouden wordt. Echter, de waterstand zakt in droge periodes niet desastreus ver terug.

Het uitdiepen (baggeren) van sloten helpt niet om de bergingscapaciteit te verhogen. Het helpt enkel om het water beter verdeeld te krijgen in het gebied. Daarmee draagt het bij aan het bereiken van watergangen die door droogval van aanvoerende waterlopen onbereikbaar zijn geworden. Daarmee wordt bergingscapaciteit beter benut.

Voor- en nadelen baggeren

Voordelen

- Kwel: door te baggeren kan de kwel toenemen, waardoor meer brak / zout water in het natuurgebied kan komen. Dit kan daarmee positief bijdragen aan het vraagstuk voor de KM en YM.
- Lagere verdamping door minder snel stijgen watertemperatuur: door te baggeren, wordt de dikte van de waterschijf groter. In warme/zonnige periodes loopt de watertemperatuur daardoor minder op en is de verdamping lager. Dit draagt bij aan het behoud van het water in de moeren.
- Betere verdeling van water in het gebied: door op de juiste plekken te baggeren, kan het water beter verdeeld worden binnen het gebied en wordt de bergingscapaciteit beter benut.

Zowel voordeel als nadeel

- Veenoxidatie: als er niet wordt gebaggerd, beschermt het slib het veen als het water verdampt is tot op het slib. Deze sliblaag kan de toegang van zuurstof tot de veenlaag verminderen, waardoor de afbraak van organisch materiaal door oxidatie wordt vertraagd. Bij uitzakken van het waterpeil kan het veen echter ook 'bloot' komen te liggen waarna veenoxidatie intreedt.
- Andersom kan door baggeren een groter deel van de Moeren door het aan te voeren water bereikt worden, omdat doorstroomprofielen van watergangen vergroot worden. Hierdoor reikt het water verder in de Moeren, waardoor de veenoxidatie tegen wordt gegaan.

Nadeel

- Bodemdruk: in de Moeren wordt de bodem vaak opgedrukt door een combinatie van bodemopbouw (slappe veen- of kleilagen) en kwel (opwaartse grondwaterstroming). Dit kan ertoe leiden dat na baggerwerkzaamheden het slootprofiel snel weer dichtloopt, waardoor de effectiviteit van het baggeren beperkt is.
- Inzakken sloottaluds: door te baggeren, wordt de druk van het slib tegen de taluds weggenomen. Hierdoor zakken taluds in. Er dient dan meer onderhoud aan de taluds gedaan te worden om het doorstroomprofiel te handhaven.
- Vrijkomende specie: bij baggerwerkzaamheden komt slib vrij. Dit slib dient voor het baggeren getoetst te worden. Daarna kan bepaald worden hoe het slib te verwerken. Dit slib kan niet op de kant gelegd worden, aangezien dit voor ongewenste voedselrijke ruggen op het land zorgt. Als het slib buiten het natuurgebied wordt afgevoerd, zijn er hoge kosten mee gemoeid. Dit geeft transportbewegingen die vanwege de fysieke en verstorende schade ongewenst zijn. Als de baggerspecie niet gewenst is op de oever, zal de ontvangende partij zelf voor vervoer zorgen en de kosten zelf dragen, Waterschap zal de extra kosten van het laden van de specie op zich nemen.
- Foerageermogelijkheden: door te baggeren, is er minder slib voor de vogels om te foerageren. De oppervlakte van plas – drasgebied bij droogte neemt af ten gunste van open water. Dit kan als een negatief effect van het baggeren beschouwd worden.
- Uitvoering baggerwerkzaamheden: hierbij moet er in het natuurgebied langs de sloten gereden worden met zwaar materieel. Dit zal schade veroorzaken aan de vegetatie.

Conclusie

De bovenstaande voor- en nadelen overwegende heeft het de voorkeur om zo min mogelijk te baggeren in de Moeren. De werkelijke uitdaging in de KM en YM is het vergroten van de hoeveelheid beschikbaar water in droge periodes, met name om verdere verdroging en met name onomkeerbare schade aan het veen (veenoxidatie) in deze gebieden tegen te gaan.

Baggeren kan bijdragen aan het functioneren van sloten, in het kader van verspreiding van het extern aangevoerde water ten tijde van droogte. Echter, baggeren is expliciet niet de oplossing van watertekorten of het vasthouden van extra water in de betreffende Natura 2000-gebieden. Baggeren is enkel een aanvullende activiteit die de effectiviteit van het inlaten van extern water kan verhogen. Daarom moeten alleen die waterlopen gebaggerd worden, die noodzakelijk zijn voor een voldoende verdeling van ingelaten water over de Moeren ten tijde van droogte.

Voor het tegengaan van verdroging zijn andere maatregelen nodig, zoals genoemd in het rapport 'Een klimaatrobuuste Kapelse- en Yerseke Moer. Afwegingskader handelingsperspectieven waterinlaat Kapelse- en Yerseke Moer'.